

Crisis Theologica

In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi controversiæ,
subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Crisis Theologica - In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi
controversiæ, subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Casnedi, Carlo Antonio

Ulyssipone, 1712

Sectio Septima. Aliæ objectiones.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84796](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84796)

distinguit veritatem, quæ convenit prudentiæ, ab eâ, quæ eidem non convenit: veritas enim conveniens prudentiæ non est speculativa, sed practica; & ideo omne dictamen speculative falsum, si morum regulis conforme sit, est prudens: ergo cum omni actui prudentiæ essentialiter conveniat veritas practica, eo ipso omnis actus prudentiæ est certus de sua veritate practica. Contra 5. quia neque distinguit actus à prudentiâ elicitos, ab imperatis; ergo etsi elicitis necessario conveniret veritas speculativa, non tamen imperatis. Hinc sapienter P. de la Fuente. *de ente diff. 4. n. 53. & 54.* (quod ego quoque alibi docui) ait, quod nullus error servare possit pro præmissâ syllogismi prudentialis quoad conclusionem eliciendam; sed errores illos merè speculative se habere, & sæpe nil practice dictare: & ideo Jacob non judicabat per prudentiam, quod Lia erat sua uxor, aut sibi ad illam licitum accedere; neutrum enim iudicium fuit actus prudentiæ. Hinc utraque præmissâ syllogismi prudentialis, quo Jacob concludebat licitum sibi ad eam accedere, debebat esse evidens: ex. gr. omnis honestè accedit ad mulierem, quam inculpate suam judicat; ego hic, & nunc de hac muliere ita judico; ergo honestè ad eam accedo.

N. Audiendus breviter P.D. Thyrsus *diff. 10. n. 24.* dicens, quod iudicium prudens non exigit necessario evidentiam, aut certitudinem excludentem omnem formidinem, imò nec veritatem logicam; aliàs iudicium quodlibet non est certum, esset tantum casualiter prudens: si enim ad prudentiam iudicii non satis est, quod post diligens, & sine passione examen, pars appareat clarè verosimilior, sed præterea requiritur veritas logica, nullum iudicium erit prudens, nisi sit certum; quia, quod illa probabilioritas re ipsâ uniatur veritati, est merè casuale respectu iudicantis, qui illam unionem non percipit: ergo ad iudicii prudentiam satis est maior verosimilitudo, non autem necessaria est certitudo, aut evidentia. Subdit *n. 25.* quod in prudentiâ politicâ æconomicâ, militari, plurimè prudenter judicamus, quæ nec certa, nec clara sunt; & ideo Arist. & S. Thom. sæpe dicunt artem, & prudentiam esse de his, quæ possunt aliter se habere: ergo non est de essentiali iudicii à prudentiâ imperati veritas logica, & certitudo, aut evidentia.

N. Sed contra 1. quia si de necessitate iudicii prudentis est saltem maior verosimilitudo; hæc autem, juxta P.D. Thyrs. est quasi certitudo moralis, quomodo negat certitudinem esse de necessitate iudicii prudentis?

Contra 2. quia etsi hæc cohereant cum suis principiis, nam *num. 14.* duplicem distinguit certitudinis moralis gradum; unus, quo excluditur omnis formido, qualis est existentia Ciceronis; alius, quo non excluditur, & ait, quod huiusmodi certitudo sit potius opinionis, quam fidei humane; attamen dum hæc dicit, confundit certitudinem moralem cum morali evidentia. Devenit discrimen inter utramque, & nullum dare poterit, nisi quod evidentia moralis excludat omnem formidinem etiam imprudentem, at certitudo moralis solam prudentem; ergo licet verum dicat, dum negat esse de essentiali iudicii prudentis veritatem logicam; at falsum dicit, dum negat certitudinem saltem moralem esse de essentiali iudicii prudentis: etsi enim rectè negetur evidentia ipsi prudentiæ; non enim evidentia est de essentiali prudentiæ; non tamen rectè negatur, quod certitudo sit de essentiali prudentiæ; est enim. Ratio est, tum quia prudentia est essentialiter recta ratio; ergo omnis actus prudentiæ est certò, seu essentialiter rectus; ergo aliqua certitudo negari non potest prudentiæ: tum quia sicut P.D. Thyrsus rectè distinguit veritatem logicam à practica, & meritò dicit, quod veritas logica non fit de essentiali prudentiæ, sit tamen veritas practica; cur non etiam distinguit certitudinem de veritate logicâ à certitudine de veritate practica? & cur non dicit, quod prudentiæ non conveniat certitudo veritatis logicæ, conveniat tamen certitudo veritatis practicæ; præsertim cum omnis actus à prudentiâ imperatus debeat esse rectus, juxta definitionem prudentiæ, seu conformis cum principiis rerum agibilium? Ergo sicut implicat actus prudentiæ sine hac conformitate, ita omnis actus prudentiæ est essentialiter certus de hac conformitate.

S E C T I O VII.

Alia objectiones.

§. I.

Alia P. Elizalde argumenta.

S U M M A R I U M.

Ejus contradictio, n. 243.

Nullum iudicium falsum vult esse prudens, ib.

Arguit, quia de ratione virtutis intellectualis est, ut nec materialiter errare possit, n. 244.

Dico prudentiam errare non posse circa veritatem practicam, n. 245.

Acutum ex S. Thom. inter artem, & prudentiam discrimen, ib.

Illationes, n. 246.

Error

Error circa objectum materiale actus prudentia non tollit prudentiam, ib.

Impugno P. Eliz. n. 247.

Nulla virtus intellectus errare potest errore opposito veritati, quam habere debet; et si possit errore opposito veritati, quam habere non debet, n. 248.

Prudentia, & artis discrimen, n. 249.

Hinc arguere ab arte ad prudentiam est arguere ab opposito ad oppositum, ib.

Non tantum verum, ut est in re, sed etiam ut est in mente, est objectum intellectus, ib.

Arguit, quia nullum iudicium falsum est prudens, n. 250.

Sibi contrariatur, n. 251.

Prudentia considerat res, ut sunt conformes, vel diffformes appetitui recto, ib.

Ostendo plura iudicia falsa esse conformia appetitui recto, adeoque prudentia, n. 252.

Arguit, quia appetitus rectus, cui iudicium, & actus debent conformari, est voluntas exequendi, quæ Deus re ipsa iussit; & vitandi, quæ Deus re ipsa vetuit, n. 253.

Quia alias non teneremur indagare verum, si præcisè teneremur vitare, quæ nobis videntur vetita, ib.

Dico, quod non tantum opera à charitate, sed etiam ab aliis virtutibus directæ sint recta, ut ait Arist. & S. Thom. n. 254.

Dico etiam, quod charitas per se obligat vitare, quod in re est malum; & facere quod in re est bonum, & per accidens obligat vitare in re bonum, si appareat malum; & facere malum, si appareat bonum, ib.

Quærenda prius veritas, quæ si maneat obscura, investiganda probabilitas, n. 255.

Argumentum est contra P. Eliz. ib.

Arguit, quod sicut voluntas occidendi filium est contraria amoris patris erga filium, ita charitas est amor non tantum legis Dei putata, sed re ipsa talis, n. 256.

Est totum contra P. Eliz. n. 257.

Charitas non tantum inclinatur ad actus, ut in re bonos, sed etiam ad actus, ut putatos in re bonos, ib.

Volitio, & opus sunt semper conformia materialiter, vel legi directæ, vel reflexæ, n. 258.

Nulli autem legi sunt materialiter difforma, ibid.

Appetitus rectus est voluntas implendi omnia, quæ reverà Deus iussit, sive cognita cognitione verà, sive invincibiliter falsà, sive probabili, n. 259. 260.

N. 243. P. Eliz. **Q**Uamvis ex dictis d. 5. & 6. & hic ex §. antec. facile solvi possint, quæ trahit P. Eliz. ea tamen proprijs verbis producere malui, ut inde constet tum falsitas, tum, ni

fallor, secum ipso contrarietas. Itaque lib. 3. qu. 1. dixerat probabilitatem plerumque non fallentem esse regulam morum; & qu. 2. necessarium non esse, immò impossibile esse, ut iudicium reflexum supra directum putetur probabile sit certum; quod impugnavi sect. 4. §. 1. idque acriter refellit P. Tenl. de Reg. mor. qu. 39. & 40. Tandem qu. 3. negat inesse prudentiam iudicio falso, immò nec à prudentia imperari posse; quod refutavi sect. 6. §. 2. Quia autem non exiguè se offert difficultas, quomodo probabile plerumque non fallens, aliquando tamen fallens, sit regula morum; adeoque sit iudiciu prudens, negat §. 4. & 5. esse iudicium prudens. In quibus tribus questionibus mihi videtur sibi contradicere; nam si iudicium probabile plerumque non fallens, et si aliquando sit speculativè falsum, est regula morum, ut dicit qu. 1. quomodo non est iudicium prudens? vel si non est iudicium prudens, ut dicit qu. 3. quomodo iudicium probabile est regula morum, seu regula prudentialis agibilium? Contendit autem qu. 3. quod omne iudicium probabile, si sit speculativè verum, pertineat ad prudentiam; si autem sit speculativè falsum, non pertineat ad prudentiam; & ex hac doctrina supponit prius rucere doctrinam de licito ulu opinionis probabilis, quia ruit nostrum fundamentum, quod omnis opinio certò prædictæ probabilis sit iudicium prudens. Immo §. 3. pag. 143. ait, nullam auctoritatem, doctrinam, probabilitatem, aut probabilioritatem, quam nescimus, an verum dicat, prudenter sequi possumus; ergo nulla talis potest esse regula conscientia.

Arguit 1. §. 2. De ratione virtutis intellectuales est, ut nec materialiter errare possint; fit; ergo cum prudentia sit virtus intellectus, nec materialiter errare potest; ergo nullum iudicium speculativè falsum esse potest imperativè, aut elicitive prudens. Antecedens patet ex Arist. 6. Ethic. dicente, de ratione communi virtutum intellectualium esse veritatem: ergo sicut scientia, intellectus, sapientia, & ars nec materialiter errare possunt, ne quidem errore invincibili, ita nec prudentia, quæ est una ex virtutibus intellectualibus. Ratio à priori est; quia intellectus per eas perficitur; ergo cum non perficiatur nisi per verum, sicut voluntas non nisi per bonum, non potest intellectus perfici nisi per actus veros; ergo nullo modo per errorem et si invincibilem. Cum ergo prudentia sit virtus perficiens per suos actus intellectum, implicat, ut feratur in errorem et si invincibilem, & ut erret etiam materialiter.

terialiter: ergo implicat, ut prudentia dicat esse bonum, quod in re est malum; & dicat esse malum, quod in re est bonum. Confirmat: Nullum opus, in quo artifex materialiter, & invincibiliter errat, est ex arte: ergo nullum opus, in quo intellectus judicando errat, est à prudentia.

N. Sed contra: quia totum hoc dissipatur ex dictis *scilicet. antec.* quod veritas intellectualis practica, seu conformitas nostrarum operationum cum appetitu recto est veritas, in quam tendit, & circa quam prudentia errare non potest; non enim dicere potest esse honestum id, quod illi appetitui recto apparet difforme. Audiatur præterea S. Thom. 1. 2. *qu. 57. art. 5. ad 1.* ubi ingens inter artis, & prudentiæ bonum, assignat discrimen; ait enim: *Bonū artis consideratur non in ipso artifice, sed magis in ipso artefacto, cum ars sit recta ratio factibilium; factio autem in exteriorem materiam transiens non est perfectio facientis, sed facti; sicut motus est actus mobilis; ars autem circa factibilia est: sed prudentia bonum attenditur in ipso agente, cuius perfectio est ipsum agere; est enim prudentia, recta ratio agibilium.* Hæc S.D.

N. Ex cuius verbis habeo 1. quod bonum prudentiæ sit in ipso operante; sed quod est in ipso operante, est operatio: ergo bonum prudentiæ, seu quod prudentia dirigit, est ipsa operatio, nempe electio voluntatis à prudentia directæ: ergo etsi prudens erret circa objectum materiale ipsius electionis, non tamen errat circa electionem; hanc enim dirigit juxta regulas morum. Habeo 2. quod cum prudentia directæ, & ex tuo præcipuo fine judicet de nostrarum actuum honestate, aut inhonestate, eo ipso quod ipse actus judicetur conformis principiis directis, aut reflexis Synderesis, erit honestus, & à prudentia regulatus; neque desinet esse honestus, & prudens, etsi detur error circa objectum materiale ejusdem actus, quia prudentia ad solas operationes attendit, ait S. Thom. & ab his homo constituitur benè, vel malè formaliter agens. Habeo 3. quàm malè P. Eliz. causam suam agat; nam *lib. 3. qu. 2. per totam*, invehitur contra judicium certum reflexum prudentiale, quod plerique Probabilistæ exigunt ut necessarium; hoc autem judicium semper est evidens, & certò verum; ergo nihil ei deficit quominus sit à prudentia, etsi judicium directum probabile, quod supponitur, possit esse falsum. Ita qui non tantum probabiliter, sed erroneè invincibiliter judicaret esse nunc mentendum, adhuc formare posset certum dictamen prudentiale, hoc modo: *Stante errore in-*

vincibili de gravi obligatione nunc mentiendi, nunc mentiendum est; ergo mihi hic, & nunc, stante eo errore, mentiendum est. Ecce tam antecedens, quàm consequens sunt certò vera, & circa agibilia: ergo consequens est judicium prudentiale: ergo P. Eliz. ut facillè explicaret, quomodo omne judicium prudentiæ semper sit certò, & evidenter speculativè verum, deberet potius ad illud judicium reflexum recurrere, quàm illud impugnare. Impugnata enim doctrinà judicii reflexi, necesse est, ut nobiscum sentiat, satis esse, ut omne judicium prudentiæ sit practicè verum; non autem necesse est, ut semper sit speculativè verum. Dixi, necesse est; reverà enim defendi non potest, quod omne judicium prudentiæ sit semper speculativè verum, nisi appellemus ad judicium reflexum; nam judicium directum sæpe est probabile, & speculativè falsum, & tamen est à prudentia imperatum, quia licet sit speculativè falsum, est practicè verum: ergo vel P. Eliz. negare debet, quod omne prudentiæ judicium esse debeat speculativè verum; vel si hoc affirmat, ut affirmat *qu. 3.* affirmare debet necessitatem judicii reflexi certi, quod semper est speculativè verum; quam tamen negat, immò *qu. 2.* repugnare docet.

Rogo equidem, ut mihi componat, quomodo probabilitas sit regula morum, nisi vel necessitatem judicii reflexi affirmet, si omne prudentiæ judicium esse debet speculativè verum; vel excluso eo judicio reflexo, affirmet satis esse, ut omne prudentiæ judicium sit practicè verum. Quomodo enim judicium probabile potest esse prudens, & regula morum, si de ratione omnis judicii prudentis est, juxta P. Eliz. ut sit speculativè verum; opinio autem probabilis sæpe est speculativè falsa? Ergo necesse est, ut alterutrum neget, nempe vel neget opinionem probabilem esse morum regulam; vel neget quod de ratione omnis judicii prudentis sit, ut sit speculativè verum.

In forma dico, quod cum veritas prudentiæ sit practica, implicat actus prudentiæ, qui non sit practicè verus. Rursus dico, quod nulla virtus intellectualis errare possit errore opposito veritati, quam habere debet: hinc etsi detur actum prudentiæ errare circa materiale objectum, non errat nisi speculativè, non practicè; non enim dicitur esse conforme morum regulis, quod apparet difforme; & contra: nec dicitur esse inhonestum, quod est conforme; nec esse honestum, quod est difforme. In viâ autem Reflexistarum facillè concedi potest, quod nulla virtus intellectualis errare possit materialiter; atque adeo

adeo prudentiam nec speculative, seu materialiter errare; quando enim intercedit aliquis error, ex. gr. mentiendum esse in tali casu, ille actus erroneus non elicitur à prudentia, sed tantum dat occasionem, ut prudentia, accedentibus aliis principiis reflexis, & supposito eo errore invincibili, iudicet mentiendum esse; quod dictamen est speculative verum.

N. Ad confirm. dico prudentiam, & artem
249. valde inter se differre; bonum enim, quod ars intendit, est ipsa bonitas artificialis insita operi artefacto; ergo si in artefacto detur error, implicat, ut habeatur bonum artis. At bonitas intenta à prudentia, est bonitas operationis, & operantis, non operis externi: ergo si ponatur operatio juxta regulas morum, esto esset in se materialiter mala, haberetur bonitas, seu honestas formalis intenta à prudentia. Hinc est, quod arguere ab arte ad prudentiam, est ab opposito ad oppositum arguere. Ad rationem dico, quod probet contrarium; ut enim omne quod apparet bonum, non autem solum bonum reale, est objectum voluntatis, ita non tantum verum ut est in re, sed etiam ut est in mente, est objectum intellectus.

N. Arguit 2. Nullum iudicium spectans ad
250. materiam morum certo probabile, si sit falsum, est materia prudentiæ; ergo nullum iudicium certo probabile practice, si sit falsum, est prudens.

N. Sed contra; quia evidens est plura dari
251. iudicia falsa, quæ sunt materia prudentiæ; talia sunt, quæ apparent certo moraliter, aut probabiliter (immo juxta nos certo probabiliter) vera. Et quidem ad rei intentum satis est transcribere quæ P. Eliz. §. 2. trahit ex S. Thom. 1. 2. qu. 57. art. 5. ad 3. Caiet. ibi, & aliis dicentibus, aliam esse veritatem intellectus speculativi, adeoque virtutum pertinentium ad intellectum speculativum, ut sunt scientia, sapientia, intellectus; aliam esse veritatem intellectus practici, adeoque virtutum pertinentium ad intellectum practicum, ut sunt prudentia, & ars. Materia virtutum spectantium ad intellectum speculativum est necessaria, & infallibilis; contra materia virtutum spectantium ad intellectum practicum est contingens. Hinc veritas prudentiæ non est fumenda à conformitate ad res ut sunt in se, sed à conformitate rerum ut sunt in mente cum appetitu recto, sive antecedenti, ut vult S. Thom. sive consequenti, ut Scotus. Quare ratio prudentiæ erit vera, & recta, si conformis sit appetitui recto, esto non sit conformis rebus: ergo prudentia verum dicet, etsi detur error

circa res, dummodo, quod dicat, sit conforme appetitui recto, sed invincibiliter errans, aut certo probabiliter iudicans aliquem actum, & objectum esse honestum in re, etsi dicat falsum, & erret materialiter circa actum, & objectum ut sunt in re, dicit aliquid conforme appetitui recto; verum enim est, supposito invincibili errore de mendacio, & supposito iudicio certo probabili de honestate, contractus; verum, inquam, practice est, quod liceat mendacium, & contractus: ergo dictamen mentiendi, & contrahendi est dictamen prudentiæ. Breviter, prudentia considerat res non ut sunt in se, sed ut sunt in mente, & apparent conformes, vel difformes appetitui recto; ubi hæc rectitudo, seu conformitas reperitur, ibi adest objectum prudentiæ, sive res, de qua agitur, ita se habeat in re, ut proponitur, sive non.

Confirmo: Negari non potest, quod hoc iudicium, hæc Hostia est consecrata, adeoque adoranda; Petrus est reus, adeoque puniendus; hic homo est pater, adeoque filiali amore prosequendus; negari, inquam, non potest, quod ea iudicia sint conformia appetitui recto adorandi Christum D. quem ita suppono esse in eâ Hostia, ut non nisi imprudenter dubitem de opposito: illud enim iudicium nos inclinât ad actus adorationis Christo D. debitos, quoties magnâ probabilitate præsumitur. Similiter illud iudicium est conforme appetitui recto puniendi eum, qui ex plenâ juridicâ probatione apparet reus, & inclinât ad actus iustitiæ. Demum illud filii iudicium inclinât filium ad obediendum ei, quem prudentiâ me supponit esse patrem. Cum ergo ea iudicia sint conformia appetitui recto, seu morum regulis dictantibus, parendum esse ei, quem suppono invincibiliter patrem; adorandum Deum, quem suppono invincibiliter præsentem; dammandum, quem suppono ex plenâ probatione reum; & hæc iudicia dirigant operationes, conformando eas appetitui recto, seu dictis regulis, consequenter sunt veræ prudentiæ, quia conformant se, & suos actus cum regulis morum: ergo omne iudicium practicum, quod post maturam rei considerationem elicitur, est prudens: ut enim iudicium, quod sine gravi ratione, & maturâ consideratione elicitur, esto esse possit speculative verum, est imprudens; ita ex opposito omne quod cum maturâ rei, & circumstantiarum consideratione formatur, esto sit speculative falsum, est prudens: saltem denominativè à prudentia, à qua imperatur; imperatur enim ab appetitu honesto, & laudabili, & ea iudicia utilia, immo necel-

necessaria sunt pro vitæ præsentis statu. Plus
P. Teril. ra P. Teril. de Reg. mor. qu. 4. r. a. n. 30.

N. Arguit 3. §. 2. Appetitus rectus, cui opus,
253. & iudicium dirigens illud opus debent con-
P. Eliz. formari, est voluntas recte nos ordinans ad
nostrum verum finem, nam appetitus alio-
rum finium ultimorum non est rectus, sed
præteritus; uno verbo, est charitas Dei saltem
incepta; hæc enim ex S. Aug. & S. Thom.

S. Aug. est virtus ordinans nos circa verum finem
S. Th. nostrum, & est Architectonica, ait S. Thom.
sed charitas est virtualis voluntas, & appeti-
tus amplectendi bona, & vitandi mala re ipsa
talia, non quæ nobis talia apparent; est enim
voluntas exequendi omnia, quæ iussit re ipsa
Deus, & vitandi omnia, quæ vetuit re ipsa
Deus: ergo appetitus rectus, cui opus, &
iudicium dirigens illud conformari debent,
est voluntas exequendi omnia, quæ iussit
Deus, & vitandi omnia, quæ vetuit Deus,
ut in re sunt: ergo dictamen proponens ut
bonum, quod re ipsa est malum; & ut ma-
lum, quod re ipsa est bonum, non est con-
forme, immò necessario materialiter discor-
dat ab appetitu recto; ergo non est prudens,
nec à prudentià imperatum. Confirmat: Si
appetitus, cui opus, & iudicium conforma-
ri debent, obligat præcisè ad ea facienda, &
vitanda, quæ apparent nobis præcepta, &
vetita, ad nullam diligentiam pro veritate
inveniendâ nos obligaret; sæpe enim absque
omni diligentia hoc nobis occurrit ut bo-
num, illud ut malum; sed obligamur dili-
genter inquirere, quæ sit voluntas Dei bo-
na, & beneplacens: ergo appetitus ille vult
bona, & odit mala, re ipsa talia: ergo dicta-
men, quo asseritur contractus ut bonus, re
ipsa malus; & quo asseritur obligatio men-
tendi pro vitâ tuendâ, necessario discordat
materialiter ab appetitu recto, & sic non est
prudens.

N. Sed contra; quia supponitur falsum, nem-
254. pe quod sola opera directa à charitate sint
recta, quod est falsum; dico enim omne opus
esse rectum, & prudens, si sit conforme ap-
petitui recto, ut loquitur S. Thom. & Arist.
S. Th. ergo cuicumque appetitui recto conformetur,
erit rectum, prudens, & honestum; er-
go si ve à charitate reguletur, si ve ab aliâ
virtute, & ad huius virtutis finem assequen-
dum dirigatur, opus erit rectum, honestum,
& prudens. Deinde transmitto, quod per
appetitum rectum veniat charitas; dico cha-
ritatem esse per se appetitum amplectendi
omnia bona verè præcepta; & vitandi omnia
mala verè vetita; attamen si post debitâ di-
ligentiâ usum aliquid ex verè præceptis vi-
deatur ex gravi fundamento non esse verè

præceptum, immò vetitum; & aliquid verè
vetitum appareat ex gravi fundamento non
esse verè vetitum, sed præceptum, chari-
tas obligat per accidens, ut ponam id, quod
ex gravi ratione apparet præceptum, aut li-
citur, esto in re sit vetitum; & ut omittam
id, quod ex gravi ratione apparet vetitum,
esto id in re sit præceptum.

Ad confirm. dico charitatem obligare nos
ad ea facienda, & vitanda, non quæ quomo-
dolibet, sed quæ post debitâ diligentia
usum, ratione invincibilis erroris, aut ju-
dicii certò probabilis aliter apparent, ac
sunt in se tantum igitur abest, ut non obli-
ger ad inquisitionem veritatis, quin ut me
conformem in operando appetitui recto, &
ut appetitus sit rectus, investiganda prius
est magnâ cum diligentia veritas. Adde to-
tum hoc stare contra P. Eliz. nam ex vi cha-
ritatis erga Deum non tantum teneor exe-
qui, quæ certò scio esse à Deo præcepta, sed
etiam inclinor exequi ea, quæ probabiliter
puto placere Deo, etsi tale opus in se, seu
materialiter non esset juxta placitum Dei:
nam plus amat Deum, qui ponit non tantum
ea, quæ certò scit Deo placere, sed etiam ea,
quæ ex gravi fundamento putat Deo place-
re, quam qui unicè exequitur, quæ certò
scit Deo placere, & omittit ea, quæ ex pru-
denti iudicio putat esse Deo grata.

Arguit 4. §. 2. Voluntas, quâ pater amans N.
tenuerimè filium, occidit filium, putans ex
256. errore feram, per accidens tantum conjun-
P. Eliz. gi potest cum amore filii, nempe ex invin-
cibili ignorantia; per se autem loquendo, ea
voluntas occidendi filium discordat prorsus
ab amore patris erga filium: ergo etiam di-
ctamen dictans aliquid, quod re ipsa est legi
Dei contrarium, discordat prorsus ab appe-
titu recto. Ut enim voluntas occidendi fi-
lium est dissensu amoris, quem pater ha-
bet erga filium, quia amor ille non tantum
est amor filii putati, sed amor filii re ipsa ta-
lis; ita charitas non tantum est amor legis
Divine putatæ, sed etiam est amor ponendi,
& exequendi legem Dei re ipsa talem.

Sed contra; quia ultra fateor ignorantiam N.
meam; non enim capio argumentum; immò
257. hoc capio quod sit contra P. Eliz. Non ca-
pio; nam amor patris erga filium non dirigit
patrem ad occisionem feræ: at amor creatu-
ræ erga Deum dirigit ad implendum id,
quod putatur invincibiliter præceptum; &
ad averfandum, quod putatur invincibiliter
vetitum. Hinc, si argumentum fiat ut fieri
debet, est evidenter contra P. Eliz. Ut enim
amor paternus dirigit non tantum ad aman-
dum, quem verè scio filium, sed etiam ad
amandum,

amandum, quem invincibiliter puto meum filium; ita charitas Dei non tantum obligat ut ponam, quod certo scio præceptum, & ut vitum, quod certo scio vitum; sed etiam ut ponam, quod ex errore invincibili puto præceptum; & ut vitum, quod ex simili errore puto vitum. Immo eadem Dei charitas in nobis residens inclinatur, ut ponam actus, quos ex gravi fundamento puto Deo gratos, & honestos: ergo tale dictamen non est difforme, immo est conforme materialiter appetitui recto; nam appetitus rectus obligat omittere omnia, quæ sunt contra Dei legem, sive certo cognitam, sive ex errore invincibili, aut ex iudicio certo probabili putatam existere; & ponere omnia, quæ à lege Dei, sive in re, sive ex errore invincibili, aut ex certo probabili persuasione putatam existere apparent vel præcepta, vel consiliata.

N. Si arguens meminisset legis non tantum
258. directæ Dei, seu ut in se est, sed etiam legis reflexæ Dei, seu ut nobis à iudicio invincibili, aut probabili proponitur, videret, quod volitio, & opus sunt conformia materialiter alterutri legi; & neutri ne quidem materialiter difforma. Nam lex reflexa Dei non dicit, *mentire*, sed dicit, dato errore invincibili de mendacio ut præcepto, *mentire*. Ultimum autem meum dictamen, & opus ab eo directum sunt eidem legi reflexæ omnino conformia: dictamen, quatenus dicit, ego suppono invincibiliter præceptum à Deo mendacium; adeoque posito eo errore mentiendum est: ecce dictamen omnino conforme legi Dei reflexæ. Opus autem, seu mendacium positum sub eo dictamine de mentiundo est conforme tum dictamini illud dirigenti, & præcipienti, tum legi Dei reflexæ: ergo nulla difformitas inter dictamen, & appetitum rectum, seu charitatem Dei, ejusque regulas reflexas, aut alia morum principia. Rursus quod idem dictamen erroneum non sit difforme legi Dei directæ, aut directo charitatis erga Deum præcepto, est etiam evidens; nam lex directæ, & charitas directæ dicit, non *mentire*: dictamen autem non dicit nudum *mentire*, sed *mentire*, posito invincibili errore de mendacio ut præcepto.

N. Dices ex P. Eliz. §. 2. pag. 142. Quoties
259. idem sub diversis conceptibus affirmatur, &
P. Eliz. negatur, ea duo iudicia contradictoria sunt tantum per accidens, seu ex ignorantia compossibilia; de cetero sunt ad invicem repugnancia: ergo etiam volitio omnium, quæ reverà jussit Deus; & volitio omittendi aliquid eorum quæ reverà jussit Deus, sunt

tantum compossibiles per accidens ex ignorantia; ergo sunt sibi invicem opposita, adeoque secunda volitio est difformis primæ.

Sed contra 1. evidenter retorqueo: Vt N. enim ex ignorantia sunt compossibilia in intellectu duo iudicia materialiter contradictoria, ita in voluntate compossibiles erunt ex ignorantia illæ duæ volitiones: ergo ea volitio, quæ dico, Volo omittere factum dato errore invincibili præcepti, non contrariatur primæ volitioni, quæ dico, Volo implere omnia, quæ Deus jussit. Contra 2. quia vel volitio implendi omnia, quæ Deus jubet, est volitio implendi omnia, etiam invincibiliter ignorata, stante eorum ignorantia; vel est volitio implendi omnia, quæ à me cognoscuntur? Si primum: Deus jubet impossibile, eaque volitio esse non potest appetitus rectus, & prudens, quin est imprudens, quia est ad impossibile; neque enim Deus à me vult, ut habeam volitionem rei impossibilis. Si secundum; ergo sola volitio implendi mandata Dei cognita; non cognita autem sub conditione quod ea cognoscam, est appetitus rectus. Sive ergo appetitus rectus sit charitas inchoata, ut vult P. Eliz. sive non, ut ego puto, (illud tamen modò transmitto) perinde mihi est, dummodo sit volitio implendi mandata Dei cognita; non cognita autem, sub conditione quod cognoscam, non verò stante eorum ignorantia.

§. II.

Reliqua P. Elizalde argumenta.

SUMMARIUM.

Arguit, quia electio mali putati boni contrahit,
n. 261.

Dico electionem mali putati invincibiliter boni esse simpliciter voluntariam, adeoque non esse contra appetitum rectum. Paritas projectionis merces non tenet, quia propiciens novit esse malam projectionem, n. 262.

Palanco pleraque sumpsit ex P. Eliz. n. 263. Et si electio mali putati boni sit secundum quid involuntaria, adhuc est absolute voluntaria, & conformis appetitui recto, ib.

Nemo tristiari potest rationabiliter de opere malo posito sub errore invincibili, quod esset bonum, n. 264.

Cur aliquando tristemur? ib.

Arguit, quia sicut in prudentiis particularibus, ea est recta, cum est circa mala, & bona re ipsa talia, ita in casu nostro, n. 265.

Ejus inductio, n. 266.

Et ratio, quia homo, qui ita erraret, ut mala putaret

putaret bona, & bona mala, non esset prudens, n. 268.

Retorquetur, n. 269.

Illatio a prudentiis particularibus ad simpliciter talem non tenet, ib.

Prudentia particulares imitantur potius artem, quam prudentiam, n. 270.

Earum bonitas a mediis, ut sunt in re, non ut in mente, non ita finis prudentie, ib.

Actus non specificatur formaliter ab objecto ut in re, sed ut in mente, n. 271.

Prudentia numquam errat speculative circa actus a se elicitos, etsi erret circa imperatos. Ostendo, n. 272.

Non est facile recte consultare de bonis, & malis existimatis, n. 273.

Paritas hominis iudicantis omnia erronee est de re chimerica; imò dato tali homine, ille esset formaliter, & reflexe prudens, materialiter, & directe imprudens, n. 274.

Arguit, si iudicium falsum esset prudens, dividenda esset prudentia in rectam, & erroneam, ut conscientia, n. 275.

Dico antiquam esse divisionem prudentia in logicè veram, & logicè falsam, n. 276.

Actus elicitus non possunt esse falsi, possunt à prudentia imperari, ib.

Ait, quod prudentia numquam fallitur, n. 277.

Ejus contradictio, n. 278.

Prudentia non est idem, ac probabilitas, ut vult P. Eliz. ib.

Actus falsus potest imperari, non elici à prudentia, ib.

Actus intemperantie non elicitur ab habitu temperantie, nec scias putative Divina ab habitu fidei Divina, n. 279.

Probabilitas est actus à prudentia imperatus, non elicitus, ib.

Gratis dedi, quod quoad actus elicitos prudentia non possit logicè errare; potest enim. Cur hoc dederim? n. 280.

Fides est virtus intellectus speculativi, & ideo nullus actus fidei falsus potest elici à fide; contra prudentia est intellectus practici, & ideo actus logicè falsus potest elici à prudentia, ib.

Etamen dicens malum bonum, non tantum non est conforme, sed est disforme appetitui recto, sicut est disforme rebus ipsis, à quibus materialiter discordat.

Respondeo, quod electio mali putati boni non sit involuntaria secundum quid, quin est simpliciter voluntaria; quia enim ratione, quod nullo modo cognoscitur, potest esse secundum quid involuntarium, cum nullatenus cognitum, nullatenus sit voluntarium, immo est simpliciter involuntarium? Sed electio mali putati boni nullo modo cognoscitur ut electio mali, sed pure cognoscitur ut electio boni: ergo electio mali putati boni, ut electio mali est, nullatenus est voluntaria, sed est simpliciter involuntaria; & ut electio boni est, est simpliciter voluntaria: ergo falsum est, quod electio mali putati boni sit involuntaria secundum quid. Ruit igitur argumentum; si enim non est secundum quid involuntaria, contra nullum appetitum, & voluntatem est. Ruit etiam paritas; nam projiciens merces novit malum, quod i passurus est in mercium projectione; quod quia videt minus malum esse malo mortis imminenti, ideo eas projicit; ergo ea projectio, quatenus mala, est involuntaria secundum quid.

At ut magis constet argumenti infirmitas, (hoc enim habent argumenta P. Eliz. immo Palanci, qui ex eo pieraque hausit, ut P. Eliz. eorum antecedens sive concedatur, sive negetur, nil valeat ad consequens inferendum) do electionem mali putati boni esse secundum quid involuntariam; at quid inde? Vi enim, etsi sit secundum quid involuntaria, est tamen absolute voluntaria, ita erit absolute conformis appetitui recto; nemo enim Æthiopem secundum quid album negabit vocandum absolute nigrum: ergo licet error mali putati boni, & electio ad illum sequens sint secundum quid involuntaria; & sint secundum quid repugnantia appetitui recto finis, non sequitur illum errorem non esse absolute prudentem, & electionem non esse absolute conformem eidem appetitui.

Quod ait de tristitia, dico, neminem tristiari rationabiliter posse de opere malo commisso sub errore invincibili, quod bonum sit; ubi enim nulla est culpa, nulla quoque esse potest tristitia. Causa igitur ob quam detecta veritate tristamur de opere malo putato invincibiliter bono est, vel quia saepe timemus ignorantiam non fuisse omnino invincibilem; vel quia ex eo opere malo putato bono oritur saepe aliquod damnum nobis, aut proximo. Hæc igitur considerantes tristamur: de cetero tantum abest, ut ipsum opus

N. 261. **A**rguit s. l. e. Omnis electio mali putati boni est involuntaria secundum quid juxta principia Arist. & Divi Thom. Annot. ut constat ex tristitia, quæ supervenit accedente cognitione de malitia electionis, & de materiali violatione legis: ergo talis electio est contra aliquam voluntatem antecedentem; sed hæc erat appetitus rectus finis; ergo talis electio, & dictamen mali putati boni est contra appetitum rectum antecedentem, sicut projectio mercium imminente tempestate, & inde oritur tristitia: ergo dictamen mali putati boni est involuntaria secundum quid.

Tom. III.

F

opus

opus malum creditum bonum sit prudentis tristitia objectum, quin saepe est causa gaudii, quatenus qui illud est operatus, eo fine operatus est, ut impleret obligationem ab invincibili errore asertam, ut Deo placeret: ergo est potius cur letetur, si, ut acutè P.

P. Teril. Teril. qu. 41. de Reg. mor. n. 52. inspicimus præcisè ad affectum charitatis, & appetitum finis; nec umbra apparentiæ est, cur relatè ad istos affectus de eo opere tristemur. Addit n. 53. quod errore detecto, & cognito ut malo, quod antea putabatur opus bonum, tenemur illud avertere, quia circumstantiis mutatis objectum non repræsentatur ut antea. Addo ego nos tritari naturaliter de errore, & opere materialiter malo, non supernaturaliter.

N. Arguit 6. §. 3. pag. 142. ex Arist. 6. Ethic. cap. 5. quod principium prudentiæ, & prudentum munus sit rectè consultare de illis, quæ ipsi bona sunt, atque utilia, non ex parte; sed quæ ad bene vivendum in universum. . . . quare in universum is erit prudens, qui est consultatorius, intellige rectè: ergo ad prudentiam prærequiritur recta consultatio: sicut autem in prudentiis particularibus recta est consultatio, cum est circa bona, & mala re ipsa talia, non autem credita talia; ita multo magis prudentia simpliciter dicta rectè consultabit, quando erit circa bonum, & malum re ipsa tale; non autem tantum in mente tale: ergo quoties datur error circa bonum, & malum, non datur locus prudentiæ simpliciter dictæ, non minus, ac non datur locus prudentiis particularibus, quoties datur error circa bonum, & malum.

N. Confirmat inductione: Dux, qui malè aciem instrueret, etsi inculpabiliter putaret se in ordine ad victoriam assequendam (hæc enim est finis à Duce prudenti intentus) optimè aciem instruxisse, non esset prudens. Idem cernere est in aliis prudentiis, ex gr. civili, æconomicâ, & aliis: ergo nec homo invincibiliter putans, quod mendacium sit bonum in ordine ad finem simpliciter ultimum, erit prudens prudentiâ simpliciter dictâ. Si enim prudentiæ particulares verstantur circa bonum, & malum re ipsa talia, nec satis, ut sint talia in opinione: rursus si cujuslibet particularis prudentiæ finis non est assequibilis, nisi per bonum reverà tale, non autem per bonum tantum putatum tale; multo magis prudentia simpliciter dicta versabitur circa bonum, & malum re ipsa tale, ejusque finis ab eâ intentus, non erit à nobis assequibilis nisi per bona re ipsa talia, non autem talia tantum in existimatione: Similiter sicut quæ sunt bona, & mala

in ordine ad finem prudentiæ militaris, aut alterius prudentiæ particularis, sunt talia per se, nec ullatenus fieri possunt talia à nostra existimatione, non enim hæc mutare potest objecta: nec enim Dux putans aciem bene instructam ad victoriam assequendam, facere potest, ut sit bene instructa, si reverà talis non est in re; ita à pari in ordine ad finem simpliciter ultimum, quem respicit prudentia simpliciter, & strictè talis, alia sunt objecta per se bona, ut charitas, justitia, & alie virtutes; alia per se mala, ut mendacium, & alia vitia; nec objecta per se bona fieri possunt per nostram opinionem mala, nec mala, bona in ordine ad finem; nec nostra existimatio illa mutare potest.

Ratio à priori est, ait, quia actus specifi-
cantur ab objecto, non objectum ab actus: voluntas enim mentendi ideo est mala, quia mendacium est malum; non contra mendacium est malum, quia ea voluntas est mala: ergo ad hominis prudentiam spectat de bonis, & malis rectè dicere, seu ut sunt in se; ergo non est prudentis errare circa illa; & ideo Arist. dicit, nos eum vocare prudentem, qui rectè consultat de illis, quæ ipsi bona sunt; non de illis, quæ existimantur; de his enim quilibet rectè consultare potest.

Addit, quod si quis in sylva enutritus in N. omnibus ita erraret, ut omnia, quæ mala 268 sunt, diceret bona, & quæ bona mala, iste non esset prudens, licet omnia exequeretur ut judicat, immò esset stolidus, & peior ferà: ergo error invincibilis non reddit bona mala, nec mala bona: ergo nec unus error bonum unum reddit malum, nec malum bonum, nec duo errores duo mala, nec tres tria, alias omnes omnia, sed non omnes omnia; ergo nec tres tria, nec unus unum; ergo prudentia non est de bono, & malo ex errore, sed de bono, & malo reverà tali.

Sed contra; quia hæc omnia à P. Eliz. sol-
venda sunt; si enim tenet illatio à prudentiis particularibus, quarum finis pendet à prudentiâ simpliciter, quæ pendet à mediis ut sunt in re, seu materialiter talibus, & non ut sunt in nostra mente, ad prudentiam simpliciter talem, sequitur evidenter quod sicut putans invincibiliter non esse malum, quod in re est malum, non peccat contra prudentiam simpliciter dictam, ut ipsemet P. Eliz. fatetur, qui à peccato excusat hominem operantem aliquid in se malum, si putet invincibiliter bonum: sequitur, inquam, quod Dux erroneè invincibiliter putans aciem optimè instructam ad victoriæ consecutionem, cum reverà non sit bene instructa, non peccabit contra prudentiam

tiam militarem. Rursus sequitur, quod sic-
ut Dux ex errore putans aciem male instru-
ctam, cum tamen sit optimè ad victoriam
instructa, non operatur contra prudentiam
militarem: ita nec operabitur, nec peccabit
contra prudentiam simpliciter dictam, qui
poneret opus, quod putat esse malum, cum
tamen in re sit bonum: sed utraque sequela
est falsa: ergo illatio à prudentis particu-
laribus ad prudentiam simpliciter dictam non
tenet: ergo tenetur P. Eliz. dare disparita-
tem, cur error noceat, (si tamen semper no-
cet) prudentis particularibus; ita ut si ali-
quis error ex. gr. in Duce interveniat, quo
putet aciem bene instructam, quæ tamen in
re male est instructa, Dux ille sit impru-
dens, non autem prudens prudentiâ mili-
tari. Econtra, si interveniat error, quo
homo putet non esse malum, quod in re est
malum, homo iste non sit imprudens, nec
peccet contra prudentiam simpliciter ta-
lem.

N. 270. *Et tenetur* Ecce igitur inter prudentiam simpliciter,
& prudentias particulares discrimen. Itæ,
ut rectè P. Teril. de Reg. mor. *qu. 41. an.*
58. magis imitantur artes, quam pruden-
tiam simpliciter talem. Sicut ergo, ut dixi,
bonitas artefacti non pendet à mediis, ut
sunt in nostrâ mente, sed ut in re; si enim
artifex putet se idonea ligna, lapides, & alia
domui edificandæ necessaria providisse, &
se rectè, & ad libellam metitum parietes, &
fundamenta, & ita in re non sit, utique do-
mus non erit bene constructa: ita accidit in
prudentis particularibus, quarum finis pen-
det à bonitate mediorum, ut sunt in se; &
ideo Dux, si aciem putet rectè instructam,
& non sit, non assequetur victoriam; asse-
quetur autem, si in re sit bene instructa, etsi
putet malè instructam. Ex hoc apparet,
quod bonitas, aut obstacula mediorum in
ordine ad fines prudentiarum particularium
pendeat à rebus materialiter, seu ut in se
sunt; itæ enim profunt fini: ita acies bene
instructa fini victoriæ assequendo prodest,
etsi putetur malè instructa; & acies malè in-
structa obstat fini victoriæ, etsi putetur bene
instructa, & non obstat: ergo finis pru-
dentis particularis pendet à mediis ut sunt
in se; non autem præcisè ut sunt in repræ-
sentatione. Econtra finis prudentiæ simpli-
citer talis non pendet à bonitate, aut mali-
tiâ objecti ut est in se, sed ut est in nostrâ
cognitione; de cætero ultimus finis non esset
in nostrâ potestate, cum non sit in nostrâ
potestate certò scire bonitatem, aut mali-
tiam objectorum ut sunt in se; & ideo in-
vincibiliter putas se mentiendo non peccare,

Tom. III.

non peccat, ut Fides docet, & fatetur P. Eliz.
Elizal. nec malitia intrinseca ipsi mendacio
obstat assecutioni ultimi finis: econtra mala
aciei instructio, etsi à Duce non cognita,
obstat assecutioni victoriæ: ergo magnum
discrimen.

Ad rationem dico, tam certò falsum esse, N.
quod actus specificentur ab objecto ut est in 271
re, quam certò verum est, quod volitio men-
daci invincibiliter ignorati ut mali, non sit
mala; & volitio sacri invincibiliter putati
veriti, sit mala: ergo de fide est actus non
specificari formaliter saltem ab objectis ut in
re sunt, sed ut in mente. Quare si objectum
post diligens examen repræsentetur ut bo-
num, & honestum, esto in re non sit tale,
volitio ejus objecti erit formaliter honesta,
quatenus conformatur regulis prudentiæ di-
ctantis honestum esse formaliter objectum,
quod per invincibilem ignorantiam, qualem
supponit omne iudicium certò probabile,
repræsentatur ut tale. Idem dico de objecto
proposito à iudicio certò probabili ut in ho-
nesto. Neque hoc tenet tantum in actibus
voluntatis, sed & intellectus; si enim subje-
ctum, & prædicatum repræsententur ut di-
stincta, etsi in re non sint distincta, movent
ad actum negativum; si ut identificata, etsi
in re non ita sint, movent ad affirmativum:
ergo tam actus intellectus, quam voluntatis
specificantur ab objectis, ut sunt in repræ-
sentatione, non præcisè ut sunt in re.

Quod addit, prudentiæ esse rectè judicare N.
de bonis, & malis simpliciter, & non solum exi- 272
stimatis; dico tò rectè non intelligendum de
rectitudine speculativâ; hoc enim ad sum-
mum verum est de actibus à prudentiâ eli-
citis, non de imperatis; satis enim est, ut
imperati sint præctice recti, seu morum re-
gulis conformes: neque enim ut quis pru-
denter judicet, necesse est, ne erret specula-
tivè, immò prudentia potest errorem specu-
lativum supponere, quin potest imperare;
sed satis est ne erret præctice. Sanè si P. Eliz. p. Eliz.
objectū prudentiæ, stante invincibili erro-
re, distingueret ab objecto ejusdem erroris,
clarè videret, prudentiam per actus à se eli-
citos numquam ne quidem speculativè erra-
re. Quod ut clarè pateat, supponamus, quod
hoc iudicium certò probabile, *Licet pictura
die festo*, sit speculativè falsum: ecce hoc ju-
diciū non elicitur, sed imperatur à pru-
dentiâ; etenim iudiciū à prudentiâ elici-
tum est actus reflexus habens pro objecto
non tantum licentiam picturæ die festo, sed
eamdem licentiam, ut substantem iudicio
certò probabili, aut probabiliori de ejus li-
centia. Hoc autem iudiciū à prudentiâ elici-

F ij

tum

tum est speculative verum; verum enim est, quod liceat pictura supposito iudicio certo probabili, aut probabiliori, aut errore invincibili de ejus licentia. Similiter hoc iudicium, *Licet accedere ad mulierem invincibiliter à me putatam uxorem meam*, est iudicium à prudentia elicitedum speculative verum, etsi iudicium directum, in quod iudicium reflexum prudentiæ tendit, sit speculative falsum: ergo prudentia numquam errat per actus à se elicitedos, etsi imperare possit actus falsos, qui erunt prudentes denominative, quatenus à prudentia imperantur. Sive ergo actus elicitedi à prudentia debeant necessario esse speculative veri, sive non, nil inde contra nos, satis est, ut imperati sint falsi.

N. 273. Ad id quod dicit, *quemlibet facile posse rectè consultare de bonis, & malis existimatis*; dico æquè falsum esse hoc esse facile, ac certum est, quod P. Eliza. de se sæpe fatetur, se non intelligere artem reflexivam intellectus. Et enim qui certo cognoscit rem ut est in se, facile formare potest conscientiam, nec eget illo discurtu reflexo: ita facile formamus dictamen de non furando, non mentiendo, quia scimus esse mala. At si objectum non cognoscatur certo esse in se malum, sed tantum proponatur per iudicium certo probabile, aut probabilius, ut bonum, quod in se est malum, volunt plerique Probabilistæ, & aliqui Probabilioristæ recurrere ad syllogismum reflexum, ut formetur conscientia: ergo rectè consultare de bonis, & malis existimatis non est facile, sed difficile; nam considerandum prius est iudicium directum, an sit probabile, immo certo probabile, hoc autem exactam plurium diligentiam supponit: deinde assumenda sunt principia reflexa: demum formandus syllogismus, cujus præmissæ sint certæ, ut inde eruiatur certum conscientia dictamen de licentia sequendi illud objectum ut substantans iudicio certo probabili, aut probabiliori de ejus honestate.

N. 274. Paritas hominis in sylva enutriti, & judicantis omnia opposito modo, ac in se sunt, est impossibilis; nullus enim est adeo bardus, ut aliqua directa, & nota naturæ rationalis principia non habeat. Quod si fingatur casus possibilis, dicam eundem hominem futurum prudentissimum formaliter, & imprudentissimum materialiter, seu prorsus stolidum: stolidum quoad iudicia directa, quæ omnia sunt falsa; iudicat enim mendacium, & alia non esse mala, sed bona; & iudicat, quod parere Deo, & parentibus sit malum, non bonum: prudentem quoad iudicia reflexa; iudicat enim mentiendum,

dato invincibili errore de præcepto mentendi, furandi, & similibus.

Arguit 7. Si plura iudicia falsa possunt N. esse prudentia, sicut datur conscientia erronea, ita daretur prudentia erronea: ut enim P. Es. conscientia recta est conscientia vera, & conscientia erronea est conscientia falsa; ita prudentia recta erit prudentia vera, & prudentia erronea erit prudentia falsa; sed nemo hanc dividit in rectam, & erroneam, ut dividitur conscientia: ergo nullum iudicium falsum potest esse prudens.

Sed contra; quia tantum abest, ut divisio N. prudentiæ in logicè veram, & logicè erroneam sit nova, quin adeo antiqua est, ac est antiquum prudentiam imperare posse actum falsum: ita prudentia imperat, ut credam talem hominem esse patrem, qui tamen fidei actus sæpe est falsus; & juxta omnes Probabilioristas, & Tutoristas, prudentia imperat assentiri probabiliori, & tutiori ut verum, cum tamen sæpe sit falsa: ergo actus falsi imperati à prudentia sunt vere, & propriè prudentes; etsi actus à prudentia elicitedi non possint esse falsi. Cur autem prudentia non dividatur in falsam, & veram, sicut conscientia, est, quia tunc considerantur actus elicitedi à prudentia, & hæc est virtus, & non est indifferens ad elicitedos utroque; conscientia autem non est talis.

Arguit 8. §. 7. Vbi postquam concessit N. tamquam verum, materiam prudentiæ non esse certam, sed probabilem, & ideo relictæ in parte intellectus opinativæ, ut hanc perficiat; negat tamen prudentiam falli, etsi probabilitas aliquando falsum dicat. Nec est, inquit, repugnantia in hoc, quod probabilitas aliquando fallat, prudentia numquam, immò ideo prudentia ponitur in parte opinativæ intellectus, ut minus deficiat & sic, quando intellectus deficit, non deficiat per virtutem, sed per se ipsum; quo modo fides Divina est virtus intellectus, & infallibilis, quia nixa motivo infallibili: quia autem fides eget præterea applicatione; potest autem revelatio indebitè applicari, ut accidit, dum Parochus dicit rusticis, Deum revelasse quatuor esse Trinitatis Personas; in quo casu rusticus non exercet actum fidei supernaturalis, etsi putet se eum exercere, immò errat: ita quod in fide accidit ob proximam applicationem, hoc contingit in prudentia propter objectum: & sicut fallitur credens, sed non per fidem supernaturalem, ita fallitur prudens, sed non per prudentiam; putat quidem se prudenter operari, sed fallitur, quia non habet veram, sed apparentem prudentiam. Sed

N. Sed contra; tum quia his satis occurri d.

278. 6. & hic *sect. ant.* §. 2. tum quia habent contradictionem. Si enim, ut initio §. 5. concedit prudentiam à probabilitate non distinguere, implicat, ut probabilitas aliquando fallat, & prudentia numquam fallat; & e contra implicat, ut prudentia numquam fallat, & probabilitas aliquando fallat: ergo vel implicat, ut probabilitas, & prudentia sint omnino idem; vel si sunt, quod de probabilitate dicitur, dicendum de prudentia, & e contra; nisi velimus idem affirmare, & negare. Dico itaque prudentiam non esse idem, ac probabilitatem. Ratio est, tum auctoritas Arist. & omnium dicentium, quod prudentia sit virtus, non ita opinio: ergo cum omnis opinio probabilis logicè vera, aut falsa, sit opinio, implicat, ut opinio probabilis, etsi vera, sit prudentia: tum quia si probabilitas idem est, ac prudentia, probabilitas fallens erit prudentia; sed implicat, ut prudentia strictè sumpta, quæ est virtus intellectus, aliquando fallat; ergo implicat, ut probabilitas sit prudentia: tum quia actus proportionantur habitibus: ergo habitus procedens ab actibus probabilibus falsis inclinabit ad actus falsos; sed habitus inclinans ad actus falsos non est virtus; ergo non est prudentia. Fallitur itaque P. Eliz. dum confundit probabilitatem cum actu à prudentia strictè sumptæ elicitio, ob rationes dictas; actus enim probabilis falsus potest quidem à prudentia imperari, non tamen elici.

P. Eliz. 279. Exempla, quæ trahit, retorquentur: Si enim verum est, ut sine dubio est, quod defectus non tribuitur virtuti, sed intellectui, eo ipso prudentiæ tribui non potest ullus defectus quoad actus ab habitu prudentiæ elicitos; ergo evidens est, quod, cum probabilitas ex naturâ suâ defectibilis sit, eo ipso distinguatur realiter à prudentiâ, quæ talis non est; eo modo, quo intemperantia actualis non elicitur ab habitu temperantiæ, nec fides falsa ab habitu fidei Divinæ: si autem prudentia non distinguitur à probabilitate, eo ipso actus probabilitatis, sive veræ, sive falsæ elicietur ab habitu prudentiæ, qui idem est cum habitu probabilitatis: ergo probabilitas non est actus à prudentiâ elicitus, sed imperatus, sive ille actus probabilitatis sit verus, sive falsus; vel enim est actus à prudentiâ elicitus ut probabilitas est, & sic etiam probabilitas fallens erit actus à prudentiâ elicitus, quod tamen negat; vel est ut vera probabilitas est? & sic omne verum, etsi temerarium, erit certò probabile, quod est falsum.

N. 280. Quæ dixi de prudentiâ, quod quoad actus elicitos non possit logicè errare, ad abundantiam dicta sunt, non ad necessitatem; adhuc enim admissio quod quoad actus elicitos prudentia possit logicè errare, sustineri potest prudentiam esse virtutem; ejusque finem non esse veritatem logicam, sed practicam, quæ semper inest actibus à prudentiâ imperatis, sicut elicitis, etsi sint logicè falsi: & ex hoc patet discrimen ad actum fidei supernaturalis; fides enim est virtus intellectus speculativi, non practici; e contra prudentia: ergo nullus actus logicè, seu speculativè falsus potest elici à fide; potest autem actus speculativè falsus, dummodo sit practicè verus, elici à prudentia. Hanc fidei paritatem trahit, & solvit etiam Palanco *qu. 5. Palanc. a. n. 145. ad 155.*

§. III.

Argumenta P. Muniesse.

SUMMARIUM.

Vult nullum actum, nisi sit in re bonus, esse posse honestum, adeoque ut sit honestus, præquiri semper judicium logicè verum, n. 281.

Ejus rationes, n. 282.

Veritas logica pendet ab objecto ut in re; non ita practica, n. 283.

Moralitas actus, seu bonitas, & malitia pendet à meâ cognitione, non ita esse justum, n. 284.

Actus respicit formalitates chimericas, n. 285.

Arguit, quia nemo potest consulere ignorantem homicidium esse malum, ut occidat, n. 286.

Retorqueo, n. 287.

Dico peccare consulentem, non occidentem. Cur? n. 288.

Deus punit, qui ponit opus in se bonum, si putetur vitium; & premiatur, qui ponit opus in se malum, putatum præceptum, n. 289.

Arguit, quia licet error invincibilis excuset, non tamen honestat actum, n. 290.

Retorqueo. Sicut ponens opus putatum peccatum, non tantum peccat existimativè, sed formaliter, ita ponens opus putatum bonum, obedit formaliter, & non tantum putativè, n. 291. 292. 293.

Cur actus, quo quis credit Hostiam esse consecratam, sit tantum putativè fidel Divinæ; non ita sit actus tantum putativè religionis, quo quis adorat Hostiam illam? n. 294.

Actus fidei Divinæ requirit revelationem in re, & non tantum putatam, quia debet esse logicè verus; ut honestas formalis virtutum moralium non pendet necessariò à materiali honestate, n. 295.

Explicatur id putativè, n. 296.

Adoratio Hostia credita invincibiliter consecrata est materialiter mala, & formaliter bona, ibid.

Actus sumunt suam speciem formalem ab objecto ut in mente, ibid.

Sibi contradicit P. Muniesia, dum negat, quod omnis actus prudentie debeat esse essentialiter verus, & simul affirmat iudicium probabile in re falsum esse prudens, n. 297. 298.

Si actus falsi non sunt prudentes, media pars Doctorum Ecclesie non fuit operata prudenter, n. 299.

N. 281. **H**ic Author non tantum in *Stimulo conscientie*, sed etiam d. 24. de Grat. *scilicet* 3. n. 25. vult nullum actum esse posse honestum, & meritorium, nisi sit materialiter bonus, seu quod idem est, nisi procedat a iudicio speculative vero; etsi autem pleraque, quae trahit, solverim d. 6. & alibi, aliqua tamen delibanda.

N. 282. Arguit 1. quia nulla existimatio erronea facere potest, ut iudicium falsum sit formaliter verum, ex. gr. hoc iudicium, *mendacium est bonum*; ergo neque ut volitio mendacii materialiter mala sit formaliter bona. Confirmat 1. quia iudicium de propria iustitia non facit hominem formaliter iustum; ergo neque iudicium de honestate faciet volitionem mendacii formaliter honestam. Confirmat 2. quia invincibilis error de mendacii bonitate non tollit quominus volitio ab illo regulata sit volitio mendacii cogniti ut talis; ergo neque tollit quominus sit intrinsece formaliter mala. Confirmat 3. quia alias si quis ex errore putaret, quod mentiri sit simul bonum, & malum, volitio mentiendi esset simul formaliter bona, & mala; & si quis putaret peccatum esse infinite malitiae, ejus peccatum esset infinite malitiae: ergo per iudicia erronea actus sit tantum putative, non formaliter bonus.

N. 283. Sed contra: Vel arguens loquitur de vero pratico, & tunc nego antecedens; qui enim ex invincibili errore iudicat mendacium esse nunc a Deo praeceptum, habet iudicium practice verum, seu conforme regulis morum reflexis, dictantibus sequendum iudicium sine culpa erroneum: vel de vero speculative, & tunc concedo antecedens; nam veritas logica non pendet a pura cognitione nostra, sed a conformitate illius cum objecto ut est in re; & nego consequentiam.

N. 284. Ad 1. confirm. dixi d. 6. quod moralitas actus, seu bonitas, & malitia pendeat a nostra cognitione; non ita esse iustum, doctum, &c. immo siquid probant paritates, probant, quod volitio objecti in se boni, aut indifferentis, crediti tamen ex invincibili errore vetiti, non erit formaliter mala: ut enim iudicium erroneum de propria iustitia

non facit iustum; & de malitia infinita peccati non facit malitiam peccati infinitam; ita iudicium erroneum proponens ut vetitum, quod non est tale, non faciet volitionem ejus objecti cogniti ut vetiti esse formaliter malam. Sane miror paritates tam diffitas; quantum enim moralitas actuum, quae pendet ab objecto ut est in mente, distat a natura physica rerum, quibus nostrum iudicium nihil favet, tantum ad rem non faciunt; & siquid probant, probant invincibilem ignorantiam non excusare: ut enim invincibilis ignorantia de statu gratiae non facit hominem esse, aut non esse in statu gratiae; ita invincibilis ignorantia peccati nec accusabit, nec excusabit hominem.

Ad 2. dico esse volitionem mendacii cogniti quidem alias ut vetiti; hic & nunc ut praecepti.

Ad 3. patet ex d. 6. ubi dixi, quod actus non respiciat formalitates chimæricas.

Dices: Nemo prudens potest sine peccato consulere homini ignoranti malitiam objecti, idem objectum; ex. gr. ebrio, aut furioso homicidium; vel putanti mendacium licere, consulere non potest mendacium, etsi nullus eorum ea objecta cognoscat ut mala; ergo quia eorum volitio non est formaliter bona, sed manet intrinsece mala, & turpis.

Sed contra 1. quia certum de fide est, N. adeoque etiam juxta P. Mun. quod volitio mendacii cogniti inculpabiliter ut boni, non sit formaliter mala; ergo certum est, quod error aliquid faciat: si ergo error ille tollit tunc malitiam formalem, cur tribuere non possit honestatem formalem? ut enim malitia formalis, non autem materialis, pendet a iudicio, ita honestas formalis, etsi non materialis, ab eo pendeat.

Contra 2. quia etsi ebrius occidendo, aut N. ignorans mendacium esse malum, mentiendo non peccet, peccat tamen qui ea consulit, quia consulit & vult objectum cognitum a se ut materialiter malum. At in nostro casu volitio mendacii licet sit formaliter mala, cognoscitur tamen ut formaliter bona, aut saltem ut non mala: ergo nulla paritas. Adde me valde timere similia argumenta; si enim sine peccato formali non possum ignoranti consulere mendacium, sequitur etiam, quod sine peccato formali operari non potero aliquid, quod in se est malum, etsi a me invincibiliter putetur bonum: rursus si volitio mendacii cogniti per errorem ut boni, est intrinsece, & formaliter mala, ut vult P. Muniesia, non video, qualiter invincibilis ignorantia excuset; quod si haec excuset

culat à peccato formali, cur non etiam addat bonitatem formalem?

N. 289. P. Mun. Omitto, quæ trahit n. 29. & 30. quomodo ea volitio mendacii esse possit supernaturalis, & Deus præmiare mentientem, furantem &c. hæc enim solvi d. 6. eaque P. Munniffa hausit ex P. Eliz. 1. p. lib. 3. qu. 4. quem laudat; nos tamen cum d. 6. impugnavimus. Addo hanc instantiam, quomodo Deus non puniat mentientem, furantem, aliosque putantes ex invincibili errore hæc, & alia non esse peccata? & quomodo Deus puniat æternò igne eum, qui ex invincibili errore opus in re non vetitum, aut leviter vetitum, putat esse à Deo graviter vetitum; immò eum, qui ex invincibili errore putans Deum vetuisse sacrum, aut sui amorem, illud audit, & hunc amat?

N. 290. P. Mun. Arguit 2. à n. 32. Ignorantia, & error invincibilis, etsi excusent à peccato, non tamen reddunt actum formaliter honestum: ergo neque opinio probabilis falsa honestabit formaliter actum: nam veritas non tantum prævalere debet errori, & ignorantia, sed etiam cuique opinioni probabilis falsæ. Nec dici potest, quod volitio mendacii ideo sit formaliter bona, quia cognoscitur ut à Deo præcepta, & sit ex intentione parendi, & placendi Deo. Contra enim est, (ait) tum quia etsi volitio placendi Deo in genere sit bona, non ramen bona est volitio placendi Deo per mendacium: quo modo etsi volitio succurrendi pauperi sit bona, non tamen volitio succurrendi huic putato pauperi, cum pauper non sit; hæc enim est tantum putativè bona: tum quia (ait n. 35.) putans mendacium invincibiliter ut à Deo præceptum, mentiendo non obediret re ipsa Deo, cum Deus hoc re ipsa non præcipiat; sed obediret existimativè, sicut penes ipsum errantem existimativè præcipit Deus.

N. 291. Sed contra 1. Ergo putans ex invincibili errore objectum in re non vetitum, esse à Deo in re vetitum, & illud exequens, non peccabit formaliter, sed existimativè: & exequens aliquid invincibiliter ignoratum ut vetitum, non excusabitur, nisi existimativè, non reverà à peccato formali: nam in illo casu, non datur lex Dei vetans illud objectum; in altero casu non datur lex Dei permittens, quin datur lex Dei vetans illud objectum: sed hæc omnia salvà fide non subsistunt: ergo neque dici potest, quod mentiens ex invincibili errore, quod Deus præceperit mendacium, & volens illud ex intentione obediendi Deo, obediatur tantum existimativè. Vt enim peccat formaliter, qui ponit opus à Deo vetitum, cum tamen

vetitum non sit; & inobedit non tantum existimativè; sed formaliter inobedit, qui tale opus ponit; ita in casu nostro.

Contra 2. quia in hæc impingunt qui uni- N. cè in Deo legem directam considerant, non autem reflexam, seu quam Deus habet, supposito invincibili nostro errore; ergo non tantum obedit, aut inobedit existimativè, sed verè; nam reverà datur in Deo lex jubens mendacium, posito errore nostro de mendacio, ut à Deo præcepto; & reverà datur in Deo lex vetans sub gravi verbum otiosum, posito errore nostro de verbo otioso ut graviter vetito à Deo.

Contra 3. quia cur volitio placendi Deo N. per mendacium non sit formaliter bona; & 293. non tantum, non sit formaliter mala; sicut volitio displicendi Deo per opus falso putatum à Deo vetitum, non tantum non est formaliter bona, sed est formaliter mala? Sanè hæc omnia procedunt ex eo quia supponunt, quod sola veritas speculativa honestet actionem; quod satis impugnatum est tum ratione, tum abturdis, tum Sanctorum exemplis, & autoritate; media enim pars Ecclesiæ Doctorem, & Sanctorum, stantibus totidem sibi contradicentibus, nihil per intentionem operum particularium, sed tantum per intentionem generalem placendi Deo in genere meruissent; quia media pars non est secuta veritatem speculativam. Prætereò reliqua, in quibus nihil plus, quam in solutis.

Dices: Actus, quo quis in Hostiâ putatâ N. ex invincibili errore consecratâ credit esse 294. Deum, est tantum actus fidei existimativè, sicut etiam actus adorationis, & religionis; & sicut actus, quo quis hominem veneratur, quem credit patrem, & non est, est tantum actus pietatis putativè; ergo idem in casu nostro.

Sed contra 1. quia paritas fidei Divinæ N. non est ad rem; hæc enim implicat, nisi de- 295. tur veritas speculativa, & non pendet à revelatione ut est in mente, seu putatâ, sed ut est in re: ergo si ille actus non sit logicè verus, etsi putetur esse, non erit formaliter, sed putativè tantum actus fidei Divinæ supernaturalis. At in virtutibus moralibus earum honestas formalis non pendet ab honestate materiali; & ideo, qui pauperi putato dat eleemosynam, elicit actum formalem eleemosynæ.

Contra 2. quia vel tò putativè significat, N. quod illi actus adorationis, religionis, pie- 296. tatis, non habeant suum objectum materiale in re, & hoc concedo; vel significat, quod quia eà bonitate materiali carent, non sint

sint actus formaliter honesti? & hoc nego. Ut enim dari potest actus materialiter malus, qui non sit formaliter malus, quale est opus in re vetitum, putatum tamen ex invincibili errore non vetitum: rursus ut dari potest actus formaliter malus, qui non sit materialiter malus; qualis est omnis actus circa objectum putatum vetitum, cum tamen non sit in re vetitum: ita dari potest actus formaliter bonus, etsi materialiter non sit bonus, immo malus, ut est ex. gr. mendacium putatum ut praeceptum; vel actus adorationis, & religionis circa Hostiam putatam invincibiliter consecratam, cum tamen talis non sit: illi enim actus in re sunt materialiter mali, & species Idololatriæ; adhuc tamen sunt formaliter honesti, quia tendunt in eam Hostiam ut consecratam ex fine adorandi ibi Christum D. & sic ea adoratio relativè ad objectum materiale est falsa; & est tantum putativè adoratio; relativè ad objectum formale est vera, & est formaliter adoratio Hostiæ, quæ ut est in mente putatur consecrata, & continens Deum. Sæpe enim dixi, quod actus specificentur, seu speciei honestatis, aut malitiæ formalis fumant ab objecto ut est in mente, non ut est in re.

N. Arguit 3. *stim.* 2. n. 59. necesse non esse, ut actus prudentiæ sint essentialiter veri, 297.
P. Mun. adeoque si actus incertus sit verus, erit positivè prudens, & elicitus à prudentiâ; si falsus, non erit positivè prudens, quia deest veritas necessaria ad virtutem intellectus; sed negativè, seu non imprudens, quia deest temeritas necessaria ad positivam imprudentiam.

N. Sed contra 1. quia ego insinuavi omnem actum à prudentiâ elicitem esse speculativè verum; & adhuc toto hoc dato, nil contra nos. Ego tantum peto, ut hoc ipsum mihi probet P. Munita, quod omnis actus elicitus à prudentiâ esse debeat speculativè verus; ex eo enim quod prudentia sit virtus, non sequitur, quod omnes ejus actus eliciti esse debeant logicè veri; satis ut practicè veri, cum prudentia sit virtus intellectus practici.

N. Contra 2. quia sibi contradicit, dum negat, quod omnis actus prudentiæ esse debeat essentialiter verus; & simul affirmat, quod judicium probabilius, si sit falsum, non sit positivè prudens. Rursus implicat dicere, quod nullus actus falsus sit positivè prudens; & deinde negare veritatem tamquam essentiali actibus prudentiæ. Deum si nullus actus falsus est positivè prudens, eo saltem modo quo esse possunt actus

imperati, media pars Doctorum Ecclesiæ caruit prudentiâ positivâ, & ad summum operata est non imprudenter; & altera tantum pars operata est positivè prudenter. Quis autem dicit quod vel S. Thomas, vel D. Bonaventura, dum sibi contradixerunt, non discurrerit prudenter positivè, sed unus tantum positivè prudenter, alter tantum non imprudenter discurrerit, & operatus sit?

§. IV.

Præcipuum Tutoristarum non Rigidorum argumentum prostricta veritatis speculative certitudine morali, & solutio Probabilioristarum.

SUMMARIUM.

Tutorista Rigidi, & Non-Rigidi, qui? & eorum discrimen? n. 300.

Differentia à Probabilioristis, n. 301. 302.

Probabiliorista non nisi voce tenuis differant à Certitudinistis, n. 303.

P. Thyrus ait, ad moralem certitudinem sui motivum clarè præeminens opposito, ibid.

Præcipuum Certitudinistarum argumentum, n. 304.

Responsio Probabilioristarum, vel non satisfactio Certitudinistis: vel evertit Probabilioristarum principia, n. 305. 306.

Idem exigunt Probabiliorista, & Certitudinista, n. 307.

Rejicio aliud discrimen inter eosdem, n. 308.

Ostendo Probabilioristas solâ voce à Certitudinistis differre, n. 310.

Si differunt, debent Probabiliorista respondere, qualiter sequens probabiliorum non possit prudenter formidare de peccato, n. 311.

Probabiliorista nequeunt, nisi utantur nostris principiis, satisfacere Certitudinistis obligationibus ad tutiorem, nisi minus una sit moraliter certa, n. 312.

Non est facile dicere, in quo Probabiliorista à Tutoristis Non-Rigidis differant, n. 313.

Distinxit sæpe Tutoristas in Rigidos, & Non Rigidos. Rigidi obligant ad tutiorem, nisi veritas minus tutæ opinionis sit evidens, adeo ut negent licitum sequi minus tutam, etsi probabilissimam, & moraliter certam; & hi non sunt Catholici. Contra non Rigidos docent, licitum sequi minus tutam, etsi non sit evidens, dummodo sit moraliter certa; & hi Catholici sunt.

Similiter sæpe dedi discrimen inter Tutoristas Catholicos, seu non Rigidos, & Probabilioristas; nempe quod si adsit duplex opinio, una tutior, & verè probabili-

lis; altera minus tuta, & longè probabilior, Probabilioritas non obligant ad tutiorem probabilem, sed utrumque licitum asserunt, scilicet, quod sequi liceat tum tutiorem probabilem, tum minus tutam longè probabiliorē: contra Tutoristā non-Rigidi obligant ad tutiorem probabilem; ita ut sequi non liceat minus tutam longè probabiliorē, nisi minus tuta fiat moraliter certa. Tandem sepe innuit, quod inter DD. Catholicos non tantum dantur Anti-Probabilistae, qui sunt Probabilioristae; quales sunt Candelid. P. Thyr. M. Gon. P. Mon. P. Scild. M. Mar. de Prad. Palanc. P. Adar. nus, Fagnan. Mered. M. Mer. M. Jac. didus, P. D. Thyr. M. Gonet. P. Muniell. P. Scilder. M. Martin. de Prado, Palanco, P. Adamus Ehrentreich; sed etiam Anti-Probabilistae, qui sunt Tutoristae; non-Rigidi tamen; & omnis Antiquis; satis erit legere Fagnanum, Merend. M. Barón. M. Mercor. M. Jac. à S. Dom. Riccium; Fogarini, Antonium de Charlas.

Quamvis autem alicui facile patere possit Probabilioritas differre à Tutoristis non-Rigidis, vel ex eo quia citati DD. se mutuo impugnant; vel ex eo quia Tutoristae non-Rigidi negant, licitum sequi minus tutam, nisi sit moraliter certa; contra Probabilioristae affirmant, licitum sequi minus tutam, dummodo sit longè probabilior; revera tamen, quod alicui facile patere potest, mihi utrorumque Doctorum doctrinam consideranti, hoc difficulter constat.

Primo, quia arbitror plurimū hic misceri de voce; & quod Probabilioritas vocatur notabilem probabilioritatem, sit certitudo moralis; & quod Tutoristae non-Rigidi vocant certitudinem moralem, sit purè excedens probabilioritas. Secundo, quia si libremus argumenta, quae Probabilioritas pro se in Probabilistis armant, videbitur, quod notabilis probabilioritas sit revera stricta certitudo moralis; nam dicunt, quod, stante maiori longè probabilitate, tollatur omnis gravis probabilitas ab opinione opposita minus probabili: audiat unus, qui mihi instar est plurimorum, & quo nemo Probabilioritatis causam praestantiùs egit, nempe P. D. Thyr. diff. 10. n. 113. ubi haec habet: *Ad moralem certitudinem satis est, quod ob motiva vehementia, & clarè praeminentia morivis partis oppositae sibi quis per suadere rem esse honestam: ergo dum Probabilioristae docent, licitum sequi minus tutam, si tamen sit clarè, & notabiliter probabilior, non docent, nisi quod Tutoristae Catholici, seu non-Rigidi, nempe licitum sequi minus tutam, si tamen sit moraliter certa. Tertiò, si ponderentur responsiones, quas Probabilioristae dant argumentis Tutoristarum non-*

Rigidorum, apparebit, vel quod illis non satisfaciunt, si sibi non contradicunt; vel quod sibi contradicant, si illis satisfaciunt. Ut autem res tota exemplo illustrior fiat, produco praecipuum Tutoristarum Catholicorum, seu non-Rigidorum argumentum, pro non licito usu minus tuta, nisi sit moraliter certa de veritate speculativa; & responsionem Probabilioristarum.

En argumentum Tutoristarum non-Rigidorum, (de his enim hic unice loquor) 304. quod à Fagnano, & Riccio ut insolubile celebratur. Qui ponit actionem cum prudenti scrupulo de non licentiā actionis, peccat, ut constat ex iure; & ex ratione, vetantibus, ne quis prudenti periculo peccati se exponat: sed sequens minus tutam unice probabiliorē, non autem moraliter certam de licentiā, ponit actionem cum prudenti scrupulo, suspicione, dubio, aut credulitate, de non licentiā actionis; ergo eam ponens peccat; ergo ne peccet, debet opinio minus tuta esse operanti, strictè moraliter certa.

Respondent Probabilioristae, quod sequens minus tutam longè probabiliorē non operetur cum prudenti dubio, aut scrupulo non licentiā, quia ille scrupulus, aut dubium, aut suspicio sunt imprudentia, hoc ipso quod pro minus tuta derur motivum notabiliter probabilius, cui operans nititur; etsi non operetur cum omnimodā certitudine morali de veritate minus tuta.

Sed haec Probabilioristarum responsio, vel non satisfacit Tutoristis Catholicis; vel si illis satisfacit, contradicit doctrinæ Probabilioristarum: vel enim tutor, stante minus tuta longè probabiliori, manet certò probabilis, vel non? Si non manet, ergo ea minus tuta sit, & est moraliter certa; nam certitudini morali strictae, non autem purae probabilitati, juxta Tutoristas non-Rigidos, convenit omnem gravem ab opposita excludere probabilitatem: ergo si Probabilioristae hoc dicant, non satisfaciunt Tutoristis non-Rigidis, à quibus testantur se recedere; quin idem dicunt, etsi aliis verbis, ac Tutoristae non-Rigidi. Si verò Probabilioristae respondeant, quod tutor, stante minus tuta longè probabiliori, maneat certò probabilis; fateor, quod tunc recedunt à Tutoristis Catholicis; at simul sibi contradicent, cum per illos omnis notoria probabilioritas tollat ab opposita omnem gravem probabilitatem. Rursus fateor, quod Probabilioristae tunc declarare debent, qualiter sequens minus tutam notabiliter probabiliorē, stante tutiori verè probabili, non peccet; nam scrupulus, aut suspicio de non licentiā

licentiâ erunt tunc prudentia: ergo vel Probabilioristæ non satisfaciunt Tutoristis Catholicis, vel sibi contradicunt.

N.

307.

Dices 1. Probabilioritas differre à Tutoristis non-Rigidis, quia isti omnimodam de licentiâ certitudinem moralem requirunt; non ita Probabilioristæ. Sed contra; quia Tutoristæ non-Rigidi sunt Catholicis; ergo dum requirunt omnimodam certitudinem moralem, non requirunt evidentiam de veritate minùs tutâ; alias Catholicis non essent: & ideo optimè P.D. Thyrsus *disf.* 10. num. 93. liberat Caietanum à damnatâ, quod Probabilissima non sit satis; quia Caietanus unicè requirit certitudinem moralem ut distinctam ab evidentia morali; ergo differentia allata est nulla; quia per omnimodam certitudinem, non venit apud Tutoristas non-Rigidos evidentia, excludens etiam imprudentem oppositi formidinem, sic enim Catholicis non essent; sed venit stricta, & pura certitudo moralis excludens unicè prudentem oppositi formidinem: stricta, quatenus non est probabilioritas stans cum probabilitate oppositi; pura, quatenus non est evidentia moralis: sed hæc ipsa tanta Probabilioritas; quæ excludat omnem ab opposito prudentem probabilitatem, & formidinem, exigitur à Probabilioristis, ut quis licet sequatur minùs tutam: ergo idem exigunt Probabilioristæ, ac Tutoristæ non-Rigidi; ergo nullum inter utrosque discrimen.

N.

308.

Dices 2. discrimen esse, quod Tutoristæ Catholicis exigunt certitudinem moralem de veritate speculativâ opinionis; at Probabilioristæ certitudinem moralem de veritate practicâ opinionis. Sed contra; quia recurrit argumentum: vel enim clara probabilioritas de veritate speculativâ opinionis minùs tutæ, quam ad licitum minùs tutæ usum exigunt Probabilioristæ, tollit omnem prudentem à tutori probabilitatem de ejus veritate speculativâ, & sic est certitudo moralis, & nullum erit inter Probabilioristas, & Tutoristas Catholicos discrimen; vel non tollit omnem prudentem de veritate speculativâ opinionis tutoris probabilitatem? & sic explicandum erit à Probabilioristis, qualiter sequens minùs tutam, etsi probabilior, de veritate speculativâ ejusdem opinionis minùs tutæ, stante gravi probabilitate de veritate speculativâ opinionis tutoris, non peccet; nam exponit se periculo prudenti violandi materialiter saltem Dei legem, sequendo minùs tutam, etsi probabilior.

N.

310.

Hinc mihi patet 1. quod Probabilioristæ, vel non differant, nisi voce tenus, à Tutoristis Catholicis, seu non-Rigidis, quos tamen impugnant: hi enim stantem inter duas opiniones, unam tutiorem, minùs, verè tamen probabilem; & alteram minùs tutam longè probabilior, obligant, ut quis sequatur tutiorem, dummodo probabilem; ita ut non liceat sequi minùs tutam, etsi longè probabilior: illi autem ab hoc deobligant, quin licitum asserunt, sequi minùs tutam, dummodo longè probabilior: vel si Probabilioristæ revera differant à Tutoristis Catholicis, explicandum ab illis est illud idem, quod Probabilioristæ à Probabilistis explicandum petunt, proportionem servatâ: ut enim à nobis petunt, quomodo sequens minùs tutam, minùs probabilem, stante oppositi tutiori, & probabiliori, non peccet, nam potest prudentius formidare de non licentiâ; ita ego, & Tutoristæ, petimus à Probabilioristis, qualiter sequens minùs tutam longè probabilior, stante tutiori, certò tamen probabili, de non licentiâ, non peccet, nam potest prudenter formidare de licentiâ. Si responderint, non posse prudenter tunc formidari de non licentiâ, quatenus notabilis probabilioritas pro licentiâ facit, ne formido de non licentiâ sit prudens; si hoc, inquam, Probabilioristæ responderint, eo ipso Probabilioristæ sicut Tutoristæ Catholicis, seu non-Rigidi, quatenus concedunt notabili probabilioritati totum ipsum, quod convenit soli certitudini morali.

Patet 2. Probabilioristas satisfacere non posse Tutoristis Catholicis obligantibus semper ad opinionem tutiorem, dummodo probabilem, & verantibus semper usum minùs tutæ, etsi longè probabilioris, nisi fiat strictè moraliter certa: patet, inquam, satisfacere non posse, nisi tueantur nostram doctrinam de divisione certitudinis, in certitudinem de veritate speculativâ, & in certitudinem de veritate practicâ: ita ut omnis opinio certò probabilior, aut certò probabilis, sit intrinsece certa moraliter de veritate practicâ; etsi non sit certa moraliter de veritate speculativâ sui cum objecto, ut est in re. Hinc sequens minùs tutam longè probabilior, immò certò, etsi minùs, probabilem non peccat, quia nullatenus potest prudenter formidare de veritate practicâ opinionis, etsi prudenter formidet de veritate speculativâ opinionis, ut sæpe dixi, & dicam.

Patet 3. non esse adeo facile assequi qualiter Probabilioristæ differant à Tutoristis Catholicis, tum quia notoria probabilioritas est certitudo moralis, cum expellat prudentem oppositi probabilitatem; tum quia hoc ipso quod Probabilioristæ, ut minùs tutam

velint necessariam probabilioritatem de speculativâ veritate opinionis minus tutæ, volunt quod Tutoritâ Catholici, cum differentia, quod isti hanc vocent certitudinem moralem, illi probabilioritatem; utriusque tamen conveniunt in re, quod utraque excludat à tutiori omnem prudentem probabilioritatem de ejus veritate speculativâ. Hinc colligo, quod certitudo moralis necessaria ad operandum debet esse de veritate practicâ.

S E C T I O VIII.

*An omnis opinio certo probabilis practicè, subje-
ctivè sumpta, sit per se ipsam judicium mora-
liter certum de non peccato formali,
& de honestate formali actus?*

§. I.

Conclusio.

S U M M A R I U M.

Dico, quod omnis opinio certo practicè proba-
bilis sit per se ipsam intransitive judicium mora-
liter certum de non peccato formali, id est, cer-
tum certitudine prudentis ad non peccatum
formale, & ad honestatem formalem adhesio-
nis, n. 314.

DD. nobis faventes, à n. 315. ad 324.

S. Anton. ex S. Thom. Arist. & Gersono probat
solam moralem certitudinem necessariam, &
hanc consurgere ex probabilibus conjecturis,
n. 316.

Alij DD. n. 317. 318.

M. de Prado ait, quod cum prudenti probabili-
tate peccati materialis stet certitudo de non
peccato formali, n. 318.

Idem alij, ib.

Caram. ait, quod in omni opinione probabili de-
tur certitudo honestatis formalis, & incerti-
tudo honestatis materialis, n. 319.

P. Suar. ait esse dogma Theologorum unum-
quemque operari posse juxta suam opinionem
probabilem; & in moralibus satis esse judi-
cium probabile, ib.

Alij DD. sentientes opinioni probabili inesse cer-
titudinem, n. 320.

P. D. Thyrsus exponit certitudinem moralem, ib.

M. Bayo ait, veritatem practicam esse probabili-
bus contentam, n. 321.

Cavet. ait probabile esse moraliter certum, ib.

M. Mercorus, idem esse certum in moralibus, ac
verosimile, n. 322.

Ejusdem rationes ex S. Thom. & Arist. ib.

Contradictiones ejusdem, n. 323.

Nostre conclusionis rationes, à n. 324. ad 327.

Quia omnis certo probabilis est judicium pru-
dens, adeoque pugnat cum peccato formali,
& hujus formidine, n. 324.

*Quia implicat, ut prudenter operans peccet for-
maliter, n. 325.*

*Quia judicium prudens est indefectibiliter ve-
rum de honestate formali adeoque certum, n.
326. 327.*

U Nica conclusio: Omnis opinio certo N.
probabilis practicè est per se ipsam 314.
formaliter, & intransitive judicium morali-
ter certum de non peccato formali, seu cer-
tum certitudine prudentis ad non peccatum
formale, aut ad honestatem formalem adhe-
sionis; & impossibilis cum peccato formali,
aut formali inhonestate connexionis.

In hanc conclusionem veniunt, quos dedi N.
sect. 1. §. 2. eo enim ipso quod Doctores ibi 315.
citati n. 9. dicunt satis esse ad fine peccato,
aut honestè operandum, judicium certo pro-
babile de non peccato, aut de honestate ope-
ris, eo ipso per probabile intelligunt non evi-
dens, non autem non certum, nam omnes T. F.
ut dixi sect. 4. conveniunt in hoc, quod ad
fine peccato operandum, necessarium sit ju-
dicium certum de non peccato; ergo per tō
probabile unice excludunt evidentiam, &
certitudinem veritatis speculativæ, non au-
tem certitudinem moralem veritatis practi-
cæ, seu impossibilem cum imprudenti pec-
cati formalis formidine, & repugnantem
cum prudenti peccati formalis formidine.

Similiter veniunt Arist. S. Thom. & S. N.
Antoninus, qui ex Arist. & Gersono 1. p. tit. 316.
3. cap. 10. §. 10. circa finem hæc habet: No-
randum secundum Cancellarium, quod certitu-
do, quæ requiritur in materia morali, non est cer-
tutudo evidentia, sed probabilis conjectura: &
postquam tres certitudinis species numera-
vit, subdit: Tertia certitudo, scilicet mora-
lis, seu civilis, tangitur in principio Ethic.
ubi dicitur, quod disciplina est in unâqua-
que re certitudinem querere juxta exigen-
tiam materiæ; æquè enim vitiosum est per-
suadentem querere Mathematicum, & mo-
ralem demonstrantem; non enim confurgit
certitudo moralis ex evidentia demonstra-
tionis, sed ex probabilibus conjecturis gros-
sis, & figuralibus, magis ad unam partem,
quàm ad aliam se habentibus: dicitur autem
probabile, quod pluribus, & maxime sapi-
entibus apparet verum. Hæc D. Antoninus,
qui eo ipso quod dicit aliquam in humanis
actibus dari certitudinem juxta exigentiam
materiæ, eo ipso concedit illis inesse certitu-
dinem moralem, nam maiorem negat esse
materiæ morali necessariam.

Veniunt quoque, quos dedi sect. 6. §. 2. N.
nempe qui volunt omnem prudentiæ actum 317.
esse certum certitudine conformitatis sui, &
objecti